

ПИТАННЯ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ

УДК 343.7

Л. Демидова, кандидат юридичних наук,
доцент, доцент Національного універси-
тету «Юридична академія України імені
Ярослава Мудрого»

Кримінальний кодекс України як якісно-кількісна система (системно-функціональний підхід)

Визначальною рисою демократичної, правової, соціальної держави, якою прагне стати Україна, є наявність необхідного й достатнього державного забезпечення виконання й захисту прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина. Необхідність і достатність визначаються рівнем розвитку суспільства й держави. Держава, насамперед в особі Президента й законодавчого органу влади — Верховної Ради України, мають створювати такі правові засоби управління суспільними процесами, яким притаманна не тільки управлінська ефективність, а й передусім відповідність загальнолюдським цінностям, їх зрозумілість для будь-якої людини, наукова обґрунтованість. Це стосується й національного законодавства про кримінальну відповідальність¹, яке має забезпечувати правопорядок у державі й повною мірою відповідати потребам практики боротьби із соціальними аномаліями у вигляді злочинів. Виконання цього завдання перш за все законодавцем потребує розробки системи вимог, які у своїй сукупності забезпечують належну якість законодавства як під час підготовки його проекту, так і у ході прийняття відповідного закону Верховною Радою України².

Постановка таких вимог до чинного КК України зумовлює дослідження законодавства про кримінальну відповідальність у системно-

¹ Згідно з ч. 1 ст. 3 КК України законодавство України про кримінальну відповідальність становить Кримінальний кодекс України (далі – КК або КК України).

² Див.: Демидова Л. М. Якість кримінального законодавства про заподіяння майнової шкоди: ознаки та критерії оцінки // Вісн. прокуратури. – 2011. – Вип. 3. – С. 49–56.

функціональному значенні — як якісно-кількісної системи. Спрямування наукового пізнання в цьому напрямі потрібно передовсім для вдосконалення законодавчого процесу й недопущення прийняття законодавчих новел, що руйнують КК. Це сталося, наприклад, при прийнятті парламентом 11 червня 2009 р. пакета антикорупційних законів, один із яких передбачав доповнення Особливої частини КК України новим розділом VII-A¹.

Підґрунтям для обрання тематики цієї статті є також результати аналізу норм КК, в яких передбачені суспільно небезпечні наслідки у виді майнової шкоди й непослідовність законодавця стосовно розрахункової одиниці, за допомогою якої визначається розмір шкоди, а також порядку запровадження цієї одиниці. На нашу думку, ці та інші проблеми внутрішньої узгодженості й наукової обґрунтованості КК доцільно розв'язувати у площині комплексного дослідження *якості* законодавства про кримінальну відповідальність і його *кількісної* визначеності. Оскільки якість і кількість перебувають у нерозривній діалектичній єдності, пропонований системний якісно-кількісний підхід до розуміння КК ще на стадії законотворчого процесу сприятиме вдосконаленню останнього. У зв'язку з обмеженістю обсягу цієї публікації зупинимося лише на окремих питаннях розглядуваної проблеми.

Вивчення юридичної літератури й судової практики дозволяє стверджувати, що, починаючи з XVIII ст., різним аспектам якості законодавства про кримінальну відповідальність (кримінального законодавства) були присвячені роботи таких відомих науковців у галузі права, як Ч. Беккарія, І. Бентам, Ф. Бекон.

До найбільш авторитетних наукових праць, у яких порушувалися найважливіші питання якості, слід також віднести роботу М. Д. Шаргородського «Уголовный закон» (1948 р.), яка є першим монографічним дослідженням проблем якості кримінального закону² в радянський період³. Монографія висвітлює доволі широке коло питань, які в сукупності характеризують якість КК в авторському розумінні.

Після виходу в світ цієї праці науковці майже 20 років, на жаль, не зверталися до проблеми якості КК на подібному рівні, хоча окремі її

¹ Цей Закон втратив чинність (див. Закон України від 21 грудня 2010 р., який був оприлюднений 5 січня 2011 р.).

² Під кримінальним законом розуміється кодифікований нормативно-правовий акт – Кримінальний кодекс.

³ Див.: Шаргородский М. Д. Уголовный закон / М. Д. Шаргородский. – М., 1948. – 311 с.

аспекти були предметом наукового інтересу багатьох правників¹. Лише в 70-х роках ХХ ст. автори деяких монографічних досліджень почали приділяти певну увагу ефективності законодавства й закону², а у 80-х роках спостерігається тенденція розгляду потенційної ефективності законодавства та його норм поряд із питаннями якості³. Вочевидь, саме в цей час виникла суспільна й політична потреба перейти від значної кількості прийнятих законодавчих актів до покращання їх якості⁴. Так, науковці зазначали, що недостатня ефективність боротьби зі злочинами значною мірою зумовлена серйозними недоліками самого кримінального закону. На підтвердження цієї думки дослідниками наведені дані Інституту держави і права АН СРСР, згідно з якими майже чверть усіх порушень законності пов'язані саме з недосконалістю законодавчих актів — їх неповнотою, незрозумілістю, протиріччям⁵.

¹ Див., наприклад: Волков Б. С. Об ответственности за уничтожение и повреждение государственного и общественного имущества / Б. С. Волков // Правоведение. – 1958. – № 3. – С. 99–102. У цій роботі акцентується увага на причинах практичних труднощів, що виникають при кримінально-правовій боротьбі зі злочинами та пошкодженням державного або громадського майна. Вони, на думку дослідника, пов'язані головним чином із застарілим чинним законодавством у частині боротьби з такими злочинами, яке не повною мірою відповідає завданням, визначеним для судово-слідчих органів щодо подальшого зміцнення соціалістичної законності (див.: там само. – С. 90); Смирнов В. Г. Новый этап в развитии уголовного законодательства Союза ССР и союзных республик / В. Г. Смирнов // Правоведение. – 1959. – № 2. – С. 65–77. У цій праці автор використовує термін «действенность закона», а також визначає критерій її оцінки. Так, він зазначає, що «практика применения закона – основной критерий его действительности, соответствия целям укрепления... законности» (див.: там само. – С. 70).

² Див., наприклад: Браинин Я. М. Уголовный закон и его применение : науч. изд. / Я. М. Браинин. – М., 1967. – 240 с.; Дурманов Н. Д. Советский уголовный закон / Н. Д. Дурманов. – М., 1967. – 318 с.

³ Слід уточнити, що термін «якість законодавства» зустрічається в юридичній літературі і раніше. Див., наприклад: Пиголкин А. С. Обнаружение и преодоление пробелов права / А. С. Пиголкин // Сов. государство и право, 1970. – № 3. – С. 49–57. Дослідник пов'язує якість законодавства з відбиттям громадської думки, а прогалини права – з діяльністю осіб та органів, які у своїй практичній діяльності зустрічаються з прикладами, коли необхідно вирішувати конкретні справи за наявності прогалин права (див.: там само. – С. 50).

⁴ Див.: Наумов А. В. Применение уголовно-правовых норм (По материалам следственной и прокурорско-судебной практики) / А. В. Наумов. – Волгоград, 1973. – 176 с.; Эффективность применения уголовного закона / отв. ред. Н. Ф. Кузнецова и И. Б. Михайловская. – М., 1973. – 208 с.

⁵ Див.: Сташис В. В. Уголовно-правовые проблемы борьбы с хозяйственными преступлениями в свете решения XXVII съезда КПСС / В. В. Сташис, В. Я. Таций // Проблемы соц. законности : Республик. межвед. науч. сб. – Харьков, 1987. – Вып. 20. – С. 96.

Різні аспекти якості й ефективності законодавства, зокрема, про кримінальну відповідальність, крім уже зазначених розглядалися в роботах багатьох правників¹. Проте й донині проблемою залишається встановлення сутності такого багатоаспектного, багатомірного явища, як якість законодавства, що забезпечує боротьбу зі злочинністю, та його стрижневого складника — законодавства України про кримінальну відповідальність і його кількісної визначеності.

Дослідження якості як філософської категорії дозволяє стверджувати, що *якість: 1) слід розглядати на чітко зафіксованих для дослідження рівнях; 2) є об'єктивною й визначеною характеристикою будь-якого явища; 3) виявляється в сукупності властивостей, притаманних тільки цьому явищу, при втраті або зміні яких останнє знищується або змінюється (перестає бути саме цим явищем);*

¹ Див.: Бажанов М. И. Проблемы совершенствования Общей части Уголовного кодекса / М. И. Бажанов // Вопросы государства и права развитого социалистического общества : тез. респ. науч. конф., Харьков, 24–26 сент. 1975 г. – Харьков, 1975. – С. 199–201; Баулін Ю. В. Кримінальне право України як публічна галузь права / Ю. В. Баулін // Вісн. Конституц. Суду України. – 2005. – № 2. – С. 83–85; Борисов В. І. Відповідність кримінального закону конституційним принципам здійснення правосуддя в Україні / В. І. Борисов // Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. пр. / редкол. В. І. Борисов та ін. – Х., 2010. – Вип. № 18. – С. 2–14; Глазырин В. В. Эффективность правоприменительных актов / В. В. Глазырин, В. И. Никитинский // Сов. государство и право. – 1984. – № 2. – С. 11–17; Кузнецова Н. Эффективность уголовно-правовых норм и язык закона / Н. Кузнецова // Соц. законность. – 1973. – № 9. – С. 29–32; Навроцький В. О. Теоретичні проблеми кримінально-правової кваліфікації / В. О. Навроцький. – К., 1999. – 464 с.; Наумов А. В. О понятии правоприменительной эффективности уголовного закона / А. В. Наумов, Ю. А. Красиков // Вестн. МГУ. Серия 11: Право. – 1981. – № 2. – С. 22–27; Никитинский В. И. Эффективность норм трудового права / В. И. Никитинский. – М., 1971. – 248 с.; Кузьмін Р. Ефективність правозастосування та підхід до її забезпечення / Р. Кузьмін, О. Юлдашев // Вісн. Акад. прокуратури України. – 2007 – № 3. – С. 11–17; Поленина С. В. Качество закона и эффективность законодательства / С. В. Поленина ; под ред. Я. А. Куник. – М., 1993. – 56 с.; Сташис В. Концептуальні положення і система чинного Кримінального кодексу України / В. Сташис, В. Тацій // Щорічник укр. права. – 2010. – № 2. – С. 172–182; Тацій В. Я. Проблеми наукового забезпечення законотворчості в умовах становлення національної системи України. Вибрані статті, виступи, інтерв'ю / В. Я. Тацій ; упоряд.: О. В. Петришин, Ю. Г. Барабаш, В. І. Борисов ; відп. за вип. О. В. Петришин. – Х., 2010. – С. 549–567; Фріс П. Л. До питання про ефективність кримінально-правової політики / П. Л. Фріс : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 7–8 квіт. 2006 р. : у 2 ч. – Львів, 2006. – Ч. 1. – С. 294–299; Хавронюк М. І. Якість кримінального законодавства: як її досягти / М. І. Хавронюк // Теоретичні основи забезпечення якості законодавства та правозастосовчої практики у сфері боротьби зі злочинністю в Україні : матеріали наук. конф., м. Харків, 15.05.2009 р. – Х., 2009. – С. 42 та ін.

4) стає об'єктом (предметом) пізнання шляхом дослідження її властивостей.

До того ж якість: а) визначається шляхом здійснення порівняльного аналізу при зіставленні одного об'єкта (предмета) з іншими, а обраний рівень порівняльного аналізу може впливати на визначеність її властивостей; б) є багатогранною системою, до якої належать властивості явища в їх русі (функціонуванні), елементи і структура такої системи.

Щодо якості законодавства України про кримінальну відповідальність, тут особливу роль відіграють його властивості, що дозволяють виокремити його серед однорідних і різнорідних явищ. До них належать: а) завдання, які виконує це законодавство; б) предмет і метод правового регулювання, відображений у законодавстві; в) кримінально-правові засоби виконання завдання (перш за все шляхом визначення, які саме суспільно небезпечні діяння є злочинами (криміналізація) і які покарання (пеналізація) чи інші заходи кримінально-правового, медичного або виховного характеру застосовуються до осіб, які їх учинили); г) загальні правила, зокрема принципи кримінального права, встановлені або відображені в його нормах. Лише таке законодавство визначає діяння як злочин, види покарань, що можуть бути призначені судом за їх учинення, їх межі та інші питання, які притаманні тільки кримінальному праву і які відображаються в ньому. У цьому виявляється унікальність законодавства про кримінальну відповідальність, і тому саме така особливість складає його якість порівняно з будь-якими іншими явищами.

Для визначення якості законодавства про кримінальну відповідальність слід конкретизувати межу, що його виокремлює з маси явищ. Ця межа багатогранна, внутрішня або зовнішня, постійна чи змінна залежно від рівня її визначення й порівняння, а також часу здійснення аналізу. Це може бути розмежування різних галузей права, виокремлення інститутів кримінального права, які відображені в законодавстві про кримінальну відповідальність, різних видів злочинів тощо. Різні результати можуть бути отримані й залежно від часу здійснення такої аналітики.

Якість законодавства про кримінальну відповідальність вирізняється як властивостями, притаманними тільки такому законодавству, так і його структурою. Останнє прийнято розуміти як закон зв'язку елементів конкретного об'єкта, явища або процесу, єдність яких є

необхідною закономірністю, й обумовлює їх внутрішню організацію і якісну визначеність¹.

Якісне законодавство має бути потенційно спроможним виконати завдання, передбачене для нього законодавцем, тобто бути *ефективним*. Інакше його не можна вважати позитивним законодавством, властивості якого ми розглядаємо.

З урахуванням вищенаведеного можемо стверджувати, що *якість законодавства України про кримінальну відповідальність становить системну сукупність притаманних йому властивостей (ознак), які визначають і підкреслюють унікальність цього законодавства порівняно з будь-яким іншим, яке потенційно здатне забезпечити його ефективність як правового інструментарію в боротьбі зі злочинами та для їх попередження*.

Отже, за межею якості розглядуваного законодавства знаходяться властивості (ознаки), притаманні й іншим видам нормативно-правових актів, зокрема кодифікованим законам. Наприклад, законодавча техніка як властивість певного законодавства — це тільки така техніка, яка має особливості при її використанні в цьому законодавстві. Якщо ж це прийоми опису ознак діянь, якими оперують і в Кодексі України про адміністративні правопорушення, й у КК України, то такий різновид законодавчої техніки не можна відносити до якості названих кодифікованих актів. Такий вид є властивістю якості законів або якості законодавства взагалі. Абстрактне порівняння властивостей зазначених явищ дозволяє залишити тільки ті, що притаманні саме досліджуваному законодавству, й віднести їх до його якості.

Законодавство про кримінальну відповідальність як правовий інструментарій підтримання правопорядку в державі виконує завдання, передбачене ст. 1 КК України: правове забезпечення охорони прав та свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру й безпеки людства, а також запобігання злочинам. У цьому завданні сфокусована сутність КК та його положень, приписів, які фактично виконують його. А це є ключовою властивістю якості законодавства, яку можна визначити як потенційну правову спроможність забезпечити ефективну охорону найважливіших соціальних цінностей від злочинних посягань.

¹ Див.: Зеленецький В. С. Количественный подход к характеристике структурных элементов Особенной части Уголовного кодекса Украины / В. С. Зеленецький. – Харьков, 2001. – С. 3.

Ознаки якості законодавства про кримінальну відповідальність можна поділити на *політичні, соціальні, юридичні¹, практиологічні й етичні*.

Дослідники справедливо стверджують, що суто якісний підхід до пізнання явищ, зокрема правових, яким є це законодавство, є одностороннім. Більш результативним є пізнання, коли вслід за якісним підходом застосовують категорію «кількість» і відповідний метод². Підтверджується правильність такого твердження тим, що кожний предмет пізнання має дві сторони — якісну й кількісну, які є нерозривними, єдиними. Кількість — це визначеність однокісних предметів, що розглядаються з боку інтенсивності або ступеня прояву будь-якої ознаки³.

Дослідження поняття якості законодавства про кримінальну відповідальність без кількості є обмеженим, неповним. Лише якісний підхід не дозволить охопити, сприйняти і проаналізувати всю унікальність законодавства про кримінальну відповідальність. Наприклад, це стосується змін правил обчислювання неоподаткованого мінімуму доходів громадян згідно із Законом України «Про податок з доходів фізичних осіб» і Податковим кодексом України, якими встановлюються нові, фактично різні за змістом і науковим підходом формули обчислювання цієї розрахункової одиниці залежно від розміру мінімальної заробітної плати на 1 січня відповідного року (у період з 1 січня 2004 р. по 31 грудня 2010 р.) й розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи, що теж установлений законом на 1 січня відповідного року (починаючи з 1 січня 2011 р.). Отже, це стосується кількісних показників законодавства. Якщо не аналізувати їх, то важко зрозуміти наслідки для якості законодавства. Новели законодавця викликали збільшення так званого «порогу» криміналізації діянь з подальшою фактичною декриміналізацією певних діянь з урахуванням або розміру заподіяної ними майнової шкоди, або розміру доходу, незаконно отриманого особою. Вочевидь, це вже має вплив на якість кримінального законодавства.

¹ Див.: Демидова Л. М. Якість кримінального законодавства про заподіяння майнової шкоди: ознаки та критерії оцінки / Л. М. Демидова // Вісн. прокуратури. – 2011. – Вип. № 3. – С. 49–56.

² Див.: Тимофеев И. С. Методологическое значение категорий «качество» и «количество» / И. С. Тимофеев. – М., 1972. – С. 41.

³ Там само. – С. 21.

Як уже зазначалося, «зовнішнім моментом» якості є визначеність. Але ж «зовнішнім моментом» кількості є число. Синтез визначеності й числа дає нам іменоване число — якісну кількість¹. Повертаючись до законодавства України про кримінальну відповідальність, можемо констатувати, що якісною кількістю є, наприклад, сукупність злочинів, рецидив злочинів, організована група, злочинна організація тощо. Одночасно також слід указати на наявність кількісної якості, якою, приміром, є двічі внесення змін до ст. 127 КК «Катування», тричі — до статей 158 і 164, доповнення КК двома новими статтями — 232¹ і 232² та ін.

Інший рівень синтезу пов'язано з величиною, яку йменують «внутрішнім моментом» кількості. Величина дає кількісну визначеність конкретної властивості. Наприклад, значна шкода за ст. 232¹ КК з огляду на примітку до статті, конкретизується певними величинами неоподаткованого мінімуму доходів громадян. Це кількісна визначеність різновиду суспільно небезпечного наслідку як ознаки складу певного злочину.

Кількісний підхід до характеристики законодавства України про кримінальну відповідальність дозволяє з'ясувати статистичні дані про його Загальну й Особливу частини, зокрема щодо кількості розділів у кожній із них, статей, частин статей та ін.

Важливо звернути увагу на те, що чинний КК України надає різним видам кількісних показників злочинної діяльності особливого значення. Це знаходить свій прояв не тільки у змісті правової регламентації відповідних правових інститутів, а й у їх термінологічному визначенні. Так, у розд. VII Загальної частини Кодексу «Повторність, сукупність та рецидив злочинів» законодавець не тільки визначає кількісні показники у статтях 32–35, а й детально регламентує правові наслідки, що можуть настати для особи, яка учинила злочин з вказаних видів множинності злочинів. Стаття 35 КК так і називається — «Правові наслідки повторності, сукупності та рецидиву злочинів»².

Кількісний підхід до аналізу законодавства про кримінальну відповідальність дозволив виявити існуючі в ньому неточності, що ви-

¹ Див.: Тимофеев И. С. Методологическое значение категорий «качество» и «количество» / И. С. Тимофеев. – М., 1972. – С. 85.

² Див.: Зеленецкий В. С. Количественный подход к характеристике структурных элементов Особенной части Уголовного кодекса Украины / В. С. Зеленецкий. – Харьков, 2001. – С. 8, 9.

кликають наукові дискусії, зокрема щодо повторності різнорідних злочинів¹.

Кількісна визначеність простої і складної форм співучасті у злочині впливає зі ст. 28 КК України, проте аналіз, наприклад, ч. 4 цієї статті в чинній редакції викликає певні зауваження щодо обґрунтованості визначення мінімальної чисельності злочинної організації в 5 осіб, які мають ознаки суб'єкта злочину. Продовжуючи розгляд кількісних показників співучасті, слід указати, що й кількісна законодавча невизначеність мінімальної чисельності банди (ст. 257 КК) призводить до труднощів на практиці. Така ситуація пов'язана з тим, що конкретизація кількісного показника здійснюється поза Кодексом: вона впливає з абз. 1 п. 17 постанови Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 р. № 13 «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями»². Пленум указує, що бандою необхідно визнавати озброєну організовану групу або злочинну організацію. Інакше кажучи, з огляду на частини 3 і 4 ст. 28 КК мінімальна чисельність банди становить 3 особи. Проте закон не визначає такого кількісного показника банди.

Особливої уваги з точки зору кількісної визначеності структурних елементів КК потребують і кримінально-правові норми, що конкурують з іншими нормами. При цьому якісні аспекти цієї конкуренції доповнюють кількісні³.

Кількісна і якісна сторони будь-якого явища, зокрема законодавства про кримінальну відповідальність, є нерозривними, єдності яких притаманний особливий закономірний зв'язок, що йменується «універсальний закон діалектики» — «закон переходу кількісних змін у якісні», що діє необмежено в об'єктивному світі. Названий закон цікавить нас з точки зору впливу кількості на якість КК України й необхідності з'ясування того стану, за яким цей вплив розпочинає руйнування Кодексу. І навпаки, чи здійснюється вплив якості на кількість і який критичний стан при цьому може бути? Такий стан науковці називають «мірою».

¹ Див.: Зеленецький В. С. Количественный подход к характеристике структурных элементов Особенной части Уголовного кодекса Украины / В. С. Зеленецкий. – Харьков, 2001. – С. 14, 15.

² Збірник Постанов Пленуму Верхов. Суду України (1976–2006). – Х., 2006. – С. 644.

³ Див.: Зеленецький В. С. Количественный подход к характеристике структурных элементов Особенной части Уголовного кодекса Украины / В. С. Зеленецкий. – Харьков, 2001. – С. 19–22.

Під мірою в методологічному плані розуміється сфера кількісних значень інтенсивності будь-якої ознаки, у межах якої досліджувана якість не змінюється. Екстремальне значення кількісної характеристики, переходячи в яку якість змінюється, вчені називають «*критичні точки*». Перехід такої точки має назву *стрибок*¹.

Отже, при підготовці до внесення будь-яких змін до КК України завжди слід перевіряти законопроекти на їх негативний кількісно-якісний вплив, який може призвести до порушення міри в законодавстві про кримінальну відповідальність. КК в його ідеальному (або наближеному до такого) вигляді — це якісно-кількісна система, в якій, зокрема, має бути досягнута (зафіксована) й міра переходу кількості в якість.

Що стосується критеріїв оцінки законодавства про кримінальну відповідальність як якісно-кількісної системи, то до основних із них слід віднести: 1) *рівень забезпечення прав та свобод людини і громадянина*; 2) *відповідність Конституції України й положенням чинних міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, а також нормам міжнародного права*; 3) *ступінь наукової обґрунтованості* (змістовно-юридичний критерій); 4) *адекватність об'єктивним закономірностям і соціальним потребам* (соціально-правовий критерій); 5) *системність і узгодженість з іншими кримінально-правовими нормами і нормативно-правовими актами інших галузей права* (змістовно-юридичний критерій); 6) *формальну визначеність* (юридичний критерій щодо форми); 7) *структурованість КК й законів України про кримінальну відповідальність як його частини* (юридичний щодо форми і змістовно-юридичний критерій); 8) *термінологічно-мовну визначеність КК і логічність його змісту* (техніко-юридичний критерій); 9) *оцінку міри при фіксуванні переходу кількісної визначеності в якість* (змістовно-юридичний і техніко-юридичний критерій). У цьому переліку критеріїв взято до уваги й розробки науковців, які теж займаються дослідженням розглядуваної нами проблематики.

Критерії якісно-кількісної оцінки в цілому являють собою систему, що охоплює ще й такі критерії, як: 10) *ефективність законодавства про кримінальну відповідальність і його норм* (праксіологічний критерій); до наведеної системи належать також: 11) *етичні критерії*, що

¹ Див.: Тимофеев И. С. Методологическое значение категорий «качество» и «количество» / И. С. Тимофеев. – М., 1972. – С. 158.

допомагають оцінити відповідність КК України в цілому та його норм культурним і духовним цінностям, етичним традиціям, притаманним українському народові, якими передусім є справедливість, гуманізм і добро. На наше переконання, без глибокого віддзеркалення етичних норм і правил у КК неможливо забезпечити його належну системну якісно-кількісну визначеність. У своїй сукупності ці критерії сприяють здійсненню «діагностики» законодавства або проекту закону та встановити всі змістовні, техніко-юридичні та інші властивості якості такого законодавства, а також їх кількісну визначеність.

Демидова Л. Уголовный кодекс Украины как качественно-количественная система (системно-функциональный подход)

В статье рассматривается Уголовный кодекс Украины как качественно-количественная система, а также определяются критерии ее оценки.

Ключевые слова: Уголовный кодекс Украины, качественно-количественная система.

Demidowa L. Criminal Code of Ukraine as qualitatively-quantitative system (system-functional research)

Criminal Code of Ukraine as qualitatively-quantitative system is examined in a lecture, and also the criteria of its estimation are determined.

Keywords: Criminal Code of Ukraine, qualitatively-quantitative system.